

FESTA NACIONAL DELS PAÏSOS CATALANS

24 de juny de 1985 badalona

HOMENATGE A SALVADOR ESPRIU

CARRER DELS ARBRES/46

Juny 1985

Museu de Badalona

FESTA NACIONAL DELS PAÏSOS CATALANS

24 de juny de 1985 badalona

A l'any 1980 es presentava la primera carpeta amb la impressió de 101 exemplars. Des d'aleshores fins ara han aparegut les diferents edicions amb un tiratge semblant. Aquest any, però, al incloure-la dins l'edició especial de CARRER DELS ARBRES, són 1.000 números els que surten al carrer. És del tot necessari fer una brevíssima ullada retrospectiva.

La carpeta neixia amb una doble finalitat: havia d'ésser un vehicle de difusió cultural, concretament de la nostra ciutat dins el context dels Països Catalans i alhora, un mitjà pel finançament de les festes. Tanmateix, poc durà com a font d'ingressos i al 1982 apareixia ja exclusivament com a medi d'expressió cultural.

Fent un repàs dels continguts veiem que, al primer any, diversos poemes d'autors badalonins omplien les seves planes, després vingueren les narracions. Al 1982 l'eix era en Pompeu Fabra, a qui es feia un homenatge amb dues vessants: l'una recordant l'acte del 1968 al teatre Zorrilla i, l'altra, rememorant la seva imatge amb creacions del moment. Juntament apareixia una segona carpeta amb un mocador de coll. Als dos darrers anys es trenca la línia literària i es presenten, al 1983, una litografia al·legòrica dels Països Catalans, i al 1984 un dibuix de la masia de Can Canyadó. Cal dir que ambdues línies d'expressió no han anat mai per separat, malgrat en cert moment una dominés més que l'altra.

No ens podem oblidar de totes les persones que han col·laborat desinteressadament en l'elaboració de les cinc edicions, però anomenar-les ara fóra, sincerament, massa extens.

Ha quedat palès que el significat de la carpeta és de caire cultural però també reivindicatiu dels drets de la nostra terra. No endebades els catalans sempre ens hem emparat en la nostra cultura per lluitar contra els estats opressors, si bé, com diu l'Antoni Ferrer, «...éssent un dels pobles més assenyats, mesurats i pacífics, hagi estat alhora el poble que ha tingut més revolucions...». En podem comptar onze en cinc segles, des de 1460 amb la guerra civil dels 10 anys fins la darrera confrontació armada a la península l'any 1936.

Però, malgrat tot, perdurem. I no és desmesurat pensar que la raó sigui justament la nostra realitat cultural. Podria un poble sobreviure sense una identitat col·lectiva? La resposta és no. Si ens manquessin uns desitjos comuns no podríem avançar com a catalans, però es fa evident que alhora, per caminar junts hem de respectar-nos mutuament les nostres llibertats individuals. Aquesta identitat ens ve donada per la història i les tradicions. I les llibertats individuals potencien la creativitat. Tot això és la cultura de la qual tots en som fills i pares.

Un exemple clar ha estat en Salvador Espriu, encara tendra la ferida de la seva mort als nostres cors. Un home humil i assenyat que ens alligona a cada paraula que ha escrit. Per això, ens veiem obligats, encara que coneixem tots de sobra el seu refús als homenatges, oferir-li el nostre agraïment amb la carpeta d'enguany, on intentem reflectir, entorn la seva imatge, cada fita que hem anat assenyalant al llarg d'aquesta presentació.

EL SECRETARIAT
Badalona, 24 de juny del 1985

**Secretariat Permanent
de la Festa Nacional
dels Països Catalans
JUNY 85**

A. VV. Canyet
Al Vent, Llibres
Centre Excursionista de Badalona
Col·lectiu Independentista
Centro Esplai de Pomar (PIM)
Consells Populars de Cultura Catalana
Convergència Democràtica de Catalunya
Coordinadora d'Esplais de Badalona
Crida a la Solidaritat
Esquerra Republicana de Catalunya
Entesa de l'Esquerra Catalana
Jove Cambra
Moviment Comunista de Catalunya
Orfeó Badaloní
Omnium Cultural
Nacionalistes d'Esquerra
Museu de Badalona

amb el suport de l'Àrea de Cultura, Joventut
i Esports de l'Ajuntament de Badalona.

UN PASSEIG PER LA POESIA DE SALVADOR ESPRIU

Albert Ibañez i Domenech

Jo, que moro i sé
la solitud del mur i el caminant,
et demano que em recordis avui.

(El caminant i el mur. p. 266) &

Ell mateix ens ho va demanar. I només vol això: que el llegim. Ara que la seva mort ja és real i física, aquí té el nostre record. I el recordem amb les seves pròpies paraules. Ell, que del record en va fer poesia. Com quan recorda la seva mare, vetlladora de la seva infantesa malaltissa.

Recordes com ens duien
aquelles mans les roses
de Sant Jordi, la vella
claror d'abril? Plovia
a poc a poc. Nosaltres,
amb gran tedi, darrera
la finestra, miràvem,
potser malalts, la vida
del carrer. Aleshores
ella venia, sempre
olorosa, benigna,
amb les flors, i tancava
fora, lluny, la sofrença
del pobre drac, i deia
molt suaument els nostres
petits noms, i ens somreia

(El caminant i el mur. p. 246)

Salvador Espriu és un poeta de petits noms, de lletra menuda, de ratlles curtes, que deia ell. Estima els qui l'envolten i allò que l'envolta. Les tietes que el visitaven en la seva llarga malaltia.

En ple neguit de rebre,
la senyora de casa
s'aplica a serens cultes
d'enemistats antigues.

Les cinc, les nou. No sabeu
com fuig el temps. Ja dretes,
en comiat, allarguen
destins i comentaris,
els ulls al cel: ai, ara
a penes si pots viure!

(Mrs. Death. p. 199)

En la seva llarga convalescència, en les seves hores de soledat, l'infant només coneix el món exterior per les finestres, per les converses dels visitants, sempre els mateixos.

Sentir només, saber de cada cosa
el nom senzill, el simple nom, carícia
com de l'abril damunt les noves fulles,
mentre la llum de pluja de la tarda
s'allunya a poc a poc amb els jacints.

(Les hores. p. 181)

En la seva malaltia, en la seva soledat, el poeta es construeix un món a la seva mida, amb germans, un pare i una mare, unes tietes, uns carrers, uns personatges, unes petites pors i una petita fe. I unes paraules clares per a explicar-se'l. I el poeta es fa gran i estudia Història Antiga. I el món s'eixampla i fa noves amistats. Bon estudiant com era hauria estat ajudant del professor Bosch Gimpera a la Universitat. Però un maldestre juliol va torçar el seu camí i ja no tornaria a la Universitat fins molts anys més endavant, i com a poeta. L'any 36 morien unes esperances. Moria Salom de Sinera, aquell que ja mai no pogué ser. Un juliol del 36.

Després de llarga estona
de baralla,
un d'ells cau fent un crit
als peus de l'altre,
i no es belluga més.
Tot ple de nafres,
el vencedor s'ajup
orientant-se
per la sang que s'escola
del cadàver.
La roba va palpant
amb molta pausa,
davalla vers l'infern
de les butxaques
i el buida del pecat
de la xavalla.

(Les cançons d'Ariadna. p. 81-82)

A partir d'aquell any 36 l'estudiant Salvador Espriu veu les seves esperances desfetes. Tant se valia qui guanyés la guerra. L'espectacle de caos i desordre d'aquells anys l'aterra. Ara es tancarà a casa seva. Allà escriurà i viurà. Si abans del 36 havia escrit narracions, ara, tancat en la solitud del seu pis, esdevé poeta. I cercarà una salvació en les paraules, en els lectors.

Sí, em pots trobar, si goses,
darrera el glacial no-res d'aquesta
porta, aquí, on visc i sento
l'enyor i el crit de Déu i sóc,
amb els ocells nocturns de la meva solitud,
un home sense somnis en la meva solitud.

(El caminant i el mur. p. 276)

En els lectors hi troba el poeta una possibilitat de comunicació. En els mots hi troba l'única certesa. En un món capgirat, els mots conserven, encara, tota la seva innocència, la seva veritat. I el poeta destil·la aquests mots en el seu record, en la seva solitud.

Sols queden uns noms:
arbre, casa, terra,
gleva, dona, solc.

Només fràgils mots
de la meua llengua,
arrel i llavor.

La mar, el vell pi,
pressentida barca.
La por de morir.

(Les hores. p. 186)

Ell vol que nosaltres el recordem tal com ell recorda el seu món d'infantesa, el seu món de plenitud. Han passat els anys i aquests han portat la desaparició de persones estimades, la mare

Sé com encara
en el record, intacte,
és el somriure.
Però les mans, ja cendra
o llum, on retrobar-les?

(El caminant i el mur. p. 247)

També els llocs han canviat. En resta però, el record. La paraula que redimeix de l'oblit. Les macabres històries de poble. Les enveges familiars. Els pecats dels veïns.

Quan s'abaltia el sol, ben ajaçat en l'alta
heura de la paret regalimosa del jardí,
ens duïen mans humils davant les velles dames
que coneixien els noms i els pecats
dels morts i dels vivents.

(Llibre de Sinera, p. 411)

Abans de tancar-se, sol, en el seu pis, abans que l'any 36 el destrossés, l'estudiant Salvador Espriu havia fet un creuer per la Mediterrània amb els companys de curs. Havia conegut Egipte i Grècia, el mar. Van ser molts dies de navegació. Els camins de la mar s'havien obert per sempre i la seva vida hi va quedar lligada.

A la vora del mar. Tenia
una casa, el meu somni,
a la vora del mar.

Alta proa. Per lliures
camins d'aigua, l'esvelta
barca que jo manava.

Els ulls sabien
tot el repòs i l'ordre
d'una petita pàtria.

Com necessito
contar-te la basarda
que fa la pluja als vidres!
Avui cau nit de fosca
damunt la meva casa.

Les roques negres
m'atrauen a naufragi.
Captiu del càntic,
el meu esforç inútil,
qui pot guiar-me a l'alba?

Ran de la mar tenia
una casa, un lent somni.

(Cementiri de Sinera. p. 152)

Ja per sempre més trobarem el poeta arrelat en una terra concreta, arran de mar. El mar obre camins de somnis. En el mar el poeta hi navega una vida, hi naufraga una mort.

Aigües tranquil·les, olioses, brutes.
Anem entrant a port, en aquest refugi,
molt a recer de la difícil mar.
Evitaré l'esglaiadora boia
que es mou entre deixalles al davant.
Els ulls entreoberts miren fixs i no veuen
la roda alta de proa, coronada
amb un inclinadíssim cap de mort.
Conec com s'acomplia tot el temps
de la navegació i el seu retorn,
mentre s'atansen a poc a poc vers la barca,
des de l'esclat de la llum aturada,
del clos silenci estant, llises parets de moll.

(Llibre de Sinera. p. 424)

Una pàtria arran de mar. Una terra eixuta, amb rials polsosos i traïdors. Una vinya i unes atzavares. L'or, el blau i el verd. I molta llum. El mar, el sauló i uns fruits per viure dignament. El poeta queda lligat a un paisatge.

Un vell setembre duia
aire nou de la mar a polsosos
atzavares, a vinyes
mortes de set. Quan vingui
la pregada, difícil,
potser impossible pluja,
s'ajaurà damunt ossos
de terra, sols en l'odi
dels nopais. Oh, les aspres,
desolades paraules
que Déu no escolta, l'àrid
esforç d'aquest meu poble
sense esperances d'aigua,
sense demà! Ja para
el feble vent, i miro
com ens dóna un altíssim
vol d'ocells, en lents cercles,
la darrera resposta.

(El caminant i el mur. p. 280)

Els lents cercles dels ocells, la darrera resposta, la mort. El poeta s'ha concentrat per a desxifrar la mort. Ell, que en la seva infantesa l'ha vista tan a prop. I que ha vist morir ben jove al seu amic Bartomeu Rosselló-Pòrcel. La mort acompanyarà Espriu en tot el seu navegar poètic, en serà sempre el darrer mot.

Et perds, germà difícil
de la rosa i el foc, per la secreta
lleï del camí que uneix l'arrel amb l'ala.
Ja el cor i els ulls no saben
qui fores tu.

(Les hores. p. 167)

En uns anys de mort, Salvador Espriu parla de mort. Tot el seu corpus poètic ha estat escrit entre els anys 39 i 55. Una postguerra difícil, dura. Un temps de silenci. I en aquesta mort silenci, el poeta escriu pacientíssim allò que vol que d'ell en resti. en un temps de fosca, la llum de la poesia guia els passos del poeta.

Del mar han de salvar-me
potser un vers, unes clares
paraules, mentre valguin
tota la meva vida.
Però temo que sigui
tan poc preu, que demano
a la fam dels captaires
una mica d'almoïna:
pregueu per mi, pel somni
del captiu, per la nostra
sofrença, pels qui porten
els senyals de la cendra
i mort al cor i als llavis.

(Mrs. Death. p. 215)

Ell, que havia somniat una pàtria a la mida de tots, civilitzada i lliure, ha deixat una part de la seva vida enterrada amb Salom de Sinera mort el juliol del 36. El poeta, ell que no és un cridaner de fira ni un excomunicador d'aquells que no pensen com ell, es troba sol amb els seus dubtes, amb el seu escepticisme. El seu món és una pàtria petita de ciutadans que llegeixen els seus versos en la tebior casolana d'un vespre de tardor. El poeta no lluita sota cap bandera partidista.

Temo que perdre la pell
a la fosca d'un racó
o daurat al socarrim
convicte i confés del crim
de ser catòlic, burgès,
proletari, descregut,
monàrquic, republicà.

M'enderroca un esternut
i no goso ni piular.

(Les cançons d'Ariadna. p. 131)

És un poeta de poques certeses, que fuig dels cenacles del país. Ell separa molt bé el que són les amistats i el que són les capelletes. Així tindrà molts bons amics, però no s'haurà arrencat sota l'estendart de cap bàndol poètic.

Sota la branca del penjat,
lletraferits, a Sepharad,
paràvem taula de sopar,
car ens escau de celebrar
com ens trobem -dringa l'or fals-
els uns als altres genials.

(La pell de brau. p. 347)

El poeta no vol ensabonades de compare. Ell ofereix els seus versos de solitari a qui els vulgui llegir, i defuig modes i cenacles.

Parlo, barliqui-barloqui
solitari, en català,
llengua difunta, d'absoltes,
per posar carn de gallina
a l'ànim de paperina
dels ramats de carnestoltes
que remuguen colomassa
cervantina de Terrassa.

(Les cançons d'Ariadna. p. 129)

En la seva soledat, en la seva solitud buscada, el poeta reviu un món que havia estat el seu, el de la seva infantesa i joventut, el de les seves il·lusions. I reviu aquest món perdut en la llengua que li era pròpia, en català. I escriure en català durant la dècada del quaranta al cinquanta era condemnar-se al silenci. El poeta tria el silenci per tal de no traïr-se, per tal de no enderrocar les seves il·lusions perdudes. Ara, ja per sempre, el seu món anirà lligat a una llengua, i la seva poesia ajudarà a salvar aquesta llengua que volien emmudir.

He donat la meva vida a les paraules
i m'he fet lenta pastura d'aquesta fam de gos.
Ah, guardià, caritat per als ossos,
car ja t'arribo sense gens de carn!
Vaig enfonsar les mans en l'or misteriós
del meu vell català i te les mostro
avui, sense cap engany, blanques de cendra
del meu foc d'encenalls, i se m'allunya
per la buidor del cap el so del vidre fràgil.
Ara ballo amb dolor, perquè riguin les goles,
per obtenir l'aplaudiment dels mil lladrucs,
i em coronen amb un barret de cascavells.

(Les hores. p. 184)

El poeta continuarà escrivint lentament i feixuga. Home de fe petita, la seva poesia serà ara lírica, ara grotesca. Si el desig d'una petita pàtria arran de mar el torna líric, la realitat de la gent del carrer el fa ser grotesc. Però no li esbotza la mica de fe en un futur més humà.

... Aleshores,
damunt la sang i el marbre,
lentament m'alço príncep
de la nit del meu poble.

Ah, tristesa, tristesa,
ulls meus, terra envilida
ran del mar! A les ombres
vacil·lants que s'apleguen
ara a l'entorn, començo
a recordar l'antiga
dignitat, amb paraules
d'aquesta llengua morta:
carreus d'esforç i pena
que bastiran la nova
ciutat de les lloances.

(Mrs. Death. p. 219)

En els poemes grotescs és on el poeta deixa anar els seus dubtes més atrevits. Entre broma i broma pot dubtar, fins i tot, de l'existència de Déu, ja que ell només té la certesa de la pròpia mort, de la pròpia vida íntima. I la resta, paraules.

Furgo muntanyes de guants,
neguitós de descobrir
un dit de la mà de Déu.

Mentre cauen còps de neu,
rego testos de safrà,
jabcrandi, romeguera.
Confio que brostarà
una rara flor d'encant
la vetlla de Sant Joan
amb virtuts d'herba gatera.

Em dic Salom, fill de Sinera.
Contemplo el buit, mirant enrera.
I, temps enllà, tan sols m'espera
desert, tristor d'hora darrera.

(Les cançons d'Ariadna. p. 132)

Aquesta gràcia del llenguatge, Salvador Espriu l'ha après de les visites familiars, dels veïns, del carrer. Ell aprèn a escriure en català quan ja és gran. Sense saber-lo esciure, però, ell ja s'havia amorosit de totes les converses sentides. Així els seus versos no semblaran mai cultes jocs de diccionari sinó la fixació escrita d'una cançó escoltada en algun lloc i en algun temps. O potser un conte.

Ara les petites muntanyes que s'alcen a ponent
es posen una a una mantellines de boira
i entraven en corrua pel gran portal del vespre.

(Llibre de Sinera. p. 397)

Potser en la soledat nocturna del poeta, els contes, els somnis i les veus del carrer es confonen per fer present un món que el poeta pensa haver viscut. I Sinera, el nom trasposat i mític d'Arenys acabarà convertit en una nova realitat on només hi cap allò essencial que el poeta estima d'Arenys.

Plourà. L'àvia Muntala
desa el sol a l'armari
del mal temps, entre puntes
de mantellina fetes
per ditets de Sinera.

Algun ocell voldria
penetrar les difícils
presons de llum. Contemplo
serens xiprers a l'ample
jardí del meu silenci.
Passen dofins pels límits
d'aquesta mar antiga.

(Cementiri de Sinera. p. 144)

Sinera, el jardí dels cinc arbres, el cementiri, els rials, seran el paisatge del poeta. En aquest món el poeta hi belluga els seus titelles amb confiança. És la seva casa, el seu clos, la seva pàtria, i ens obre les portes a tots aquells que volguem entrar-hi. Només hem de llegir els seus versos.

El somni de llibertat esdevé la cadena
que em lliga ja per sempre al meu cant dolorós.

(Les hores. p. 183)

Quantes hores no deu haver passat el poeta per tal de llegar-nos uns mots, una cançó. I quants sacrificis cada mot. Així el poeta es veu arbre, arrelat a terra i anhelant de llum, creixent amb dolor i amb treball en aquest erm.

L'arbre,
en l'arrelada
sequedat,
pujava
pels esglaons
de la claror
les branques.

(Llibre de Sinera. p. 428)

El cel i la terra, el bé i el mal, la fosca i la llum, el dia i la nit. Contraris. Escèptic com és, el poeta no pren partit, no vol excloure possibilitats. Pensa que, al cap i a la fi, fins a la mort bé hi arribarem vius. I que en la mort ja no hi valdran minúcies.

Salvo el meu maligne
nombre en la unitat.
Enllà de contraris
veig identitat.
Sol, sense missatge,
deslliurat del pes
del temps, d'esperances,
dels morts,
dels records,
dic en el silenci
el nom del no-res.

(Final de laberint. p. 322)

Si tenia enemics, Salvador Espriu no ho havia pretès. Quan criticava una persona, ho feia parcialment, comentant un aspecte concret. I en salvava la resta. No era un home de desqualificacions globals. Ben a l'inrevés, era el poeta de l'amor per les petites coses que tots podem tenir a l'abast, un amor d'una mida molt humana.

... Recorda, no t'apartis,
mentre fas via, del que tan senzill
és d'estimar: aquest blat i la casa,
el blanc senyal de barca dins el mar,
el lent or de l'hivern ajaçat a les vinyes,
l'ombra d'un arbre damunt l'ample camp.
Oh, sobretot estima la sagrada
vida de l'arbre i la remor del vent
a les branques que s'alcen vers la llum!

(El caminant i el mur. p. 284)

Prudent com cra, i solitari, ara reposa en el cementiri d'Arenys, en l'anonimat d'un nínxol sense nom. Ell i el seu amic Bartomeu Rosselló-Pòrcel junts per sempre. Per ells el temps s'ha aturat en el seu retrobament. Els acompanyen el mar, els xiprers i un cel altíssim. Descansi en pau.

Quina petita pàtria
encercla el cementiri!
Aquesta mar, Sinera,
turons de pins i vinya,
pols de rials. No estimo
res més, excepte l'ombra
viatgera d'un núvol
i el lent record dels dies
que són passats per sempre.

(Cementiri de Sinera. p. 141)

Albert Ibañez i Domènech

(&) Tots els textos corresponen a la versió de les Obres Completes. Poesia.
Edicions 62. Barcelona. Abril 1968.

Eva Alviñà

A SALVADOR ESPRIU

«pobra, bruta, trista...»
el reguitzell d'adjectius
em colpia com un cop de fuet.
Quanta ràbia impotent!
Però en la resta
Quant d'amor a la vegada!
Era com el clam indignat
d'una ira glaçada i sorda
que fa que s'esguardin les coses
amb una visió freda
com la del metge
tot sotjant un malalt.
El desencís es barrejava
amb la passió
de qui veu trosçada
la imatge del seu amor més pur.
Els mateixos ulls
es xuclaven les llàgrimes
en veure arrencades
d'una sola estrebada
aquelles il·lusions
que ja eren roses en flor.
La fugida era un esquer
parat a la frontera:
passada la fita
com es feia atraient
de deixar-se caure
acceptar la desfeta
i oblidar-se de tot
com d'un mal son!
Mes l'amor fou més fort
i la consciència
del que llavors
per damunt de tot calia.
I encara que hi hagués el risc
d'haver-la de protegir
amb la feble cuirassa
del teu feble cos
vares optar
de romandre entre les runes
ben arrapat a la terra
per a servir sempre encesa
la santa brasa de la nostra llengua.

I des del fons de la catacumba
enmig de la tenebra i la por
anares pujant
lentament
els aspres esglaons
del viure de cada dia
portant ferma a la mà
la torxa esplendent de l'esperança!
Jo que m'he trobat ja
aquesta llengua estimada
amb el seu tronc tan vell
ple de tanys nous
i amb les branques florides
d'una nova primavera
vull rendir-te amb el cor
l'agraït homenatge
de la meva admiració apassionada
per la teva obra ingent
curulla de bellesa
de frescor i de vida
acurada i perfecta
que amb la seva saba
ha fet possible el miracle!

27-II-81

EN LA MORT DE SALVADOR ESPRIU

Has mort, Mestre volgut,
amb la mateixa dignitat
que alenà tot el teu viure.
I no et deu haver sorprès
el moment del teu traspàs.
La mort era com una ombra,
un contrailum persistent
entre els esclats del teu vers.
Sabies que en el curs dels anys
te l'havies de trobar
en tombar la cantonada
d'un migdia qualsevol.
I t'esperaves l'encontre
sense por, serenament,
segur que si be la carn
del teu cos feble i malalt
retornaria a la pols,
el teu esperit de gegant
viuria per sempre més
dins del cor de tots nosaltres.

I així talment ha estat:
En el Saló de Sant Jordi,
honra dels grans catalans,
les teves pobres despulles
han vist el llarg desfilar
de la gent emocionada.
Vells i joves, homes, dones,
un poble transit de pena
que recordava qui fores:
Una llum en la tenebra
dels anys de la repressió,
una senyera enlairada
tremolosa d'esperances
quan tot semblava perdut,
i el símbol d'aquesta llengua
de la nostra Catalunya
que en els teus llavis prenia
un alè universal.
Més tard ja per la Sinera
dels teus bells somnis d'infant,
camí d'aquell cementiri
que tu vas fer inoblidable,
el poble seguia el taüt
del seu poeta estimat
amb un silenci estremit
pel ressò dels teus poemes.
Tot recordava els teus mots:
De la vella mar llatina
que tu estimares tant,
pujava com un mormol,
tal volta el plor de la Laia
que les ones i gavines
acompanyaven ensems.
El verd fosc dels alts xiprers
cada cop era més negre
com si es vestissin de dol
per la mort del seu cantor.
Però jo també me'ls mirava
com uns grans dits de la terra
assenyalant cap al cel,
aquest cel on s'enmiralla
un tros de la pell de brau
i que ja tindrà per sempre
el teu nom amb llum d'estels.

24-II-85

A UNA AMIGA

La dolcesa
que els teus ulls
expressen
és la veu
del teu cor.

Però el record
d'aquell amor
que tu creus
ja vençut
i oblidat

Viu encara
mig somort
en el fons
del teu pit
i et fa mal.

Varen ésser
tres llargs anys
de conviure
que no pots
esborrar.

És per ço
que hi ha un vel
de tristesa
emboirant-te
l'esguard.

No t'enfonis
bona amiga
aquest greuge
poc a poc
es fondrà.

Tens amb tu
tot l'afecte
dels companys
que volem
el teu bé.

Un bon dia
nous amors
encendran
altes flames
dintre teu.

I en el llavi
ara trist
florirà
altre cop
el somrís.

SOMNIS DE NOIA

Mentre t'asseus melangiosa
damunt del llis d'una roca
la llarga i suau cabellera
embolcalla el teu cos nu.

Tens el cap mig decantat
i amb uns ulls tot pensarosos
que la tendresa humiteja
acarones el teu pit.

Tanques els ulls i somnies
els fills que un dia vindran
com unes roses nascudes
del dolç roser del teu cos.

Veus una boca petita
arrapant-se al tens mugró
per a xuclar-hi la vida
que tu li hauràs lliurat.

Després l'infant somriurà
i el seu somriure de joia
serà per tu la penyora
d'un amor sempre més gran.

Obres de nou les parpelles
i en sentir al teu costat
plantes i ocells que t'envolten
la vida que es mou per tot.

Et sents també posseïda
de què aquesta és la gran llei:
néixer per ser font de vida
sense egoïsme, amb amor!

19-XII-81

NOCTURN

El soroll del mar,
la lluna plena i rosada,
la nit fosca i estrellada,
i tu i jo sols
al clat del bosc.

Jo acariciant els teus cabells
negres com l'alzabrada,
tu recolzat en el meu ventre, endormiscat,
amanyagues lentament
les meves cames.

Més tard, escoltant el silenci,
caminant un junt l'altre,
fins arribar al casal,
a on em fas,
una carícia,
em dones,
un petó,
i em dius molt baix:
«fins demà».

23-V-78

Joan Sansa

DUET PER A UNA CRÒNICA D'ARA

I PART

PER A UNS DITS QUE S'HAN VESTIT DE SILENCI

Recordant Salvador Espriu

Pel repòs tràgic dels xiprers
passeja la cansada
i solitària
veu, com l'aire que ens ve del mar antic.

Giravolta la terra
i el temps s'esmuny dels nostres dits.
Una pluja d'argila amara als homes
i el bosc esdevé nuesa.
Un manament de joia
posa ordre pel futur.
L'extensa pell acull tots els silencis,
les mirades perdudes, i l'esglai
que provoca la mort.

Veus, però, com perdura
el riu
arrossegant la sorra a nous paratges?
Com dones i homes
aprenen d'un amor elemental,
noves paraules
d'un blau cel transparent i alcen els braços
cap a la llum
per salvar-nos la veu?

Badalona, 23 d'abril 1985

DUET PER A UNA CRÒNICA D'ARA

II PART EL DUBTE, LES PREGUNTES, I UNA LLUNYANÍSSIMA LLUM

Tenim misteri
als ulls, enuig, tendresa
i també, molta
defallença, i el dubte,
preguntes... Cap resposta.

Endins la fosca
densa, es desenvolupa
l'antagonisme,
forçat per la basarda,
forçat per l'amor noble.

Com poden créixer
així, amb neguits molt tensos,
sense certesa
a les paraules, contra
tramuntana i silencis?

Quina font d'aigua
fresca pot mullar llavis
massa secs, aspres
al tacte d'altres llavis,
fets del reneç diari?

Tots junts per sempre,
contra la sang, el càrrec,
la por, la gana.
N'hi ha més, però, l'essència:
el treball, la paraula.

Badalona, 9 de maig del 1985

ANÒNIMS (fragments)

II

Mira en silenci el meu plor,
camí endins d'un fals somriure als llavis,
com es torna esguard fred
i crepuscle.

Escolta com m'escampo per l'aire glaçat
del meu hivern desert,
i arribo ja, sense vestimentes,
a descobrir el meu únic nom: solitud.

IV

Et canto, estimada amiga,
sense música, a l'anonimat,
perquè recordis a l'oblit
els meus tristos ulls, cansats
de fosca i de llum, allunyats de tu,
aliens a tu, i tanmateix,
et canto el meu desig
dels teus llavis, i et dibuixo
ombre de frondós arbre
per recordar-te tal com ets,
enllà dels estels, on llueixes tu,
únicament tu, en l'alta nit
del meu dolor,
per clamar la set del meu desig.

VI

Cap certesa de tu
s'enlaira per l'eix del dia,
i la fosca absorveix cada passa
dels meus peus cansats.
Vianant perdut al teu gest
ja per sempre més, sense futur
sinó són aquests versos
captius del paper. Però sé del somni
d'aquesta nit, tu i jo,
recollint gotes de rosada
a la pell amb llavis eters.
Sol ixent. Retorno al va i ve
de la meua platja perquè sóc,
desmesuradament, misteri,
i sóc, home compromès als homes,
silenci.

Badalona, 10-11 de maig del 1985

PUC

Puc no creure en veritats últimes
ni, lògicament, en les seves conseqüències
i explicar la realitat negant-la.

Puc dir absurds mancats de lògica
matemàtica tot sobtant a qui m'escolta,
i provocar-li un enuig cap a mi.

Puc comptar cotxes de qualsevol marca
i model d'un determinat color
o fer estadístiques que no duen enlloc.

Puc omplir travesses i esperar un bocí de sort
o rebutjar una noia que malgrat m'agrada
és bastant idiota i no compren el que li dic.

Puc explicar un acudit sense gràcia
i prendre una cervesa sense set
o cridar, humilment, que sóc un home.

gener del 1985

PELS RACONS MÉS INSOSPITATS

T'estimava i ploraves i reies
amb la màgia del plou i fa sol,
i tot era dolç, llavis contra llavis,
i encara un secret sabíem guardar
còmplices del pecat més tendre.
I era visió completa
d'intimitats reseguïdes
per llargs dits àvids de noves
fronteres. I les estrelles
minúscules reflectien
aquestes belles imatges
que els miralls mai no gosaven.
Cap gest fou obscé ni ignorat
per voluntats de somni:
T'estimava conscient
que cap instant tornaria,
obrint així el cercle
dels costums que ens xucla
la creativitat
per sentir al carrer
i escriure el teu nom
a les parets.

T'estimava i el crit escampava
les teves virtuts sense pactes
pels racons més insospitats,
i tot era complaença i joc
de pells contra pells o de besada.
I érem punts a l'espai sencer
i érem immensitat als punts concrets.
I sortíem vestits com bessons
amb el mateix amor,
sense vergonya.
I aprofundíem
en la saviesa humil
vivint els versos
sense tragèdia onírica.

T'estimava i ploraves i reies
amb la màgia del plou i fa sol...

Josep Vilà i Teixidó

La Veu, havia fugit; víctima innocent,
de lligats indigeribles. La comprensió del text,
esdevenia l'objectiu primer;
lliures les paraules de nou, per moure's
entre línies.

G... s'allunyà discretament,
sense aixecar remor;
l'onada,
xuclà les ànimes, del sorral de Sinera;
que s'ajuntaren en un cor de veus blanques.

Fosques gropades han cavalcats llòbregues,
ennuvolant de sobte la tarda,
i l'esperit, encongí, ha regalimat un plor!
Perquè has escollit avui?...
quan l'esperança tendra, de l'herba
nova que havíem sembrat, només volia
moixaines de sol i un poc de rosada...

La galleda del pou, quan es gronxava,
repicava cega el seu desesper...
He pogut escoltar el soroll que ha fet,
en caure exhausta al fons del clot:
S'ha petat la cadena, la tan gastada
i vella cadena, plena de records,
d'ombres, de somriures i mirades.
A la gropa del vell mur,
una llàgrima furtiva s'ha després,
encenent les tètriques parets,
amb reflexos perla, velats d'argent.

Al meu poble, en la festa major,
els fuets també deixaven caure
espurnes vives, vessades en gresol d'or;
i el ràpid llampec, retenia les mirades,
en la memòria de futurs promesos,
que en llur tímidesa es feien els babaus.

Quants records! quants patirs!
quina ràbia puc sentir!...
Però cridarè: -perquè tothom em senti-
Pregonaré el meu plor fins
que s'amarin tots els deserts...
fins a enrogallar-se la meua veu.

-No vull deixar mai més, que se'ns apoderi el silenci de l'oblit!-

SOBTADAMENT

Sobradament,
com l'esclat d'una bombolla,
massa inflada, per l'alè d'un llavi clos.

Dolça,
com les aigües que besaven el teu cos,
empeses, pel net desig de les onades.

Agosarada,
com el vol d'una oreneta,
quan passa a frec els esbarzers.

La nova barca, que els estels entossudits,
començaven a avarar,
no era feta de les llenques,
d'una massa vegetal,
era de paper!

—de paper quadrícula—
gairebé semblava esclafar-se,
quan premies cadascun dels seus dobles.
Bella barca,

que la tendresa d'unes mans teixia,
compassada i ferma la seva acció.

L'andana, l'escua i el carenat,
faixats de presumit vermell,
encenen l'esperit del mariner,
que embadalit la mirava,
una vegada i una altra,
acaronant la coberta...

Somiava, que potser un dia,
pogué tornar de nou a navegar,
recuperar, el vell record,
d'una sirena jove, que l'havia enamorat;
lluny, molt lluny,
més enllà, del lloc on és, tot el que viu,
estatge de forassenyats poetes,
d'enyorats malenconiosos,
de folls i bruixes.

De jove, acostumava a respirar l'alè,
d'un nou cos en cada estança,
li agradava, besar
aquells pits de dona,
aquells cimals de tendrum més ennegrit;
i les encara no resseques mans,
desempolsaven el teixit
daurat dels seus cabells,
com estels caient d'un raig de sol.

Bell, somiat esguard,
novella dona-llum de Córnou,
allà lluny, a l'illot,
corsèquem fins el moll,
que vull morir... al teu recer.
Sigui escorça o pell suau,
clouré els ulls, en silenci, a poc a poc,
per no trencar el teu son de dona-peix.
Moriré amb tu, les gavines,
i la fàbrica de peix,
en un bressol de tarda sovellada,
amb regust de mans plenes d'escates,
i de mocadors nuats sota el cabell.

A la dàrsena, els bol-lards,
descarats i riallers,
es miren el melic suat,
i el batec mal dissimulat,
del peix sota l'aigua.
M'agrada asseure'm cap al tard al moll,
mirar l'esborronat mirall,
que fa ballar la nostra imatge;
i sempre aquesta fortor,
de cordam, salabor i quitrà;
i les desferrer de peix,
creadores post-mortem, d'essències noves;
com omplen de contingut,
aquestes tardes, companya nua;
nu ressò volgut i desitjat.

Sobtadament, poruga, valenta,
nova barca de paper,
que dibuixes lluny, molt lluny,
el batec d'una andana,
i d'un sol que mor sobre l'aigua.
Deixa'm ajeure a prop,
sentir l'alè del teu respir,
el fregar dels teus plumalls,
l'aleteig nerviós,
el net desig,
l'onada.

APLEC D'OMBRES AL CANYET (fragments)

III

S'aboquen i es vinclen els xiprers del camí,
que acompanyen el dol cap a la Murtra;
les parets rogenques que temen el destí,
ploren degotalls i esdevenen jutges.

Estàtiques imatges, presències oblidades,
bressols que amaga el temps: besades,
recull engrunes, somiqueig d'escates,
la llarga processó d'estaferms i dames.

Les làpides s'esquerden, per les arrels crescudes,
i els marbres van caient com brases d'una pira,
crepitació de brostatges... se sent la vida.

Udols esgarrifosos s'aixequen de les tombes,
i als camps mig oblidats coberts de runa,
renaixen els soldats, que el temps tortura.

VII

Aplec d'ombres, al canyet de la muntanya,
quan la llum sigui somorta, i el silenci
creixi, rera cada mata: tracamanya
projectada, per tal que tot comenci.

Pujarem vençuts per dreteres d'esperança,
que esdevindran murs de matolls punxosos,
poderosa màquina, que mai no es cansa
d'ordenar el temps, i els records confosos.

Quimèriques realitats fonen rosades,
i traspuen els metalls somnis de plata,
retrets absurds, voleien les escades,

i el grogós raig que il·luminava, vora
l'espai sovintejat, vitralls de joia:
s'entelará greixòs; amb el compàs de l'hora.

INSTANTS

Instants únics, misteriosos;
vibracions incontrolables...
Energies desconegudes,
busquen ingràvides,
l'enlairament,
en el llunyà horitzó,
més enllà de la tarda.

UN NOU TEMPS ARRIBA

Un nou temps arriba,
no t'entestis a lluitar.
Si treus el cap
per la finestra del vagó,
la freda bufetada del vent
t'esclafarà l'esperança.
Així doncs, tingues espera,
l'estació més propera és encara lluny.
Asseu-te, fuma una cigarreta,
omple d'aire nou els cansats pulmons,
i aprofita per escombrar
totes les agrors passades.

DARRERA, DARRERA...

A vegades, les paraules no poden sortir,
i t'envaeix el neguit febrós de la impotència,
cal llavors agafar la ploma màgica,
aquella estilogràfica que estimes
perquè sap fer-te lleu el record,
lleuger el traç, el ritme, la violència;
un bon tros de paper totalment verge,
potser millor agafar-lo d'un bon gruix,
ratllat i travessat per una quadrícula perfecta,
la punta partida en dues meitats,
i el petit filet de tinta
baixant a cada nova empremta de la mà.
Ho veus, escric ara i la ploma m'ajuda a fer-ho,
com si cada nova paraula n'arrosegues una altra:
darrera, darrera... té, ja ha sortit un vers.

QUAN EL SOMRIURE S'APAGUI

Quan el somriure s'apagui,
com vacil·lant llum de ciri,
i s'esventri el tel de boira,
d'aquest llençol que t'envolta:
Surf de la festa, mira a fora;
que els teus ulls, s'omplin de buidor;
que guaitin la invisible nit,
com un nen sorprès per la fosca...

Mira el silenci...
que mai no havies somiat.

Mira l'amor...
que mai no havies amat.

Com se't fa clar el camí,
que mai, no havies petjat.